

9. Федулова, Л. І. Інноваційна економіка [Текст] : підручник / Любов Іванівна Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.– (Навчальне видання).

10. Адаманова З.О. Інноваційні фактори економічного розвитку в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон.наук: за спеціальністю 08.05.01 – «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / З.О. Адаманова; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. - Київ, 2006. – 32 с.

Ключевые слова: глобальная инновационная система, инновационные товары, инновационный цикл, инновационные блага, интернационализация инновационной деятельности.

Ключові слова: глобальна інноваційна система, інноваційні товари, інноваційний цикл, інноваційні блага, інтернаціоналізація інноваційної діяльності.

Keywords: global innovation system, innovation goods, innovation cycle, innovation wealth, internalization of innovation activity.

УДК 351.863(477)(045)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Анісімова О. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем управління, Донецький національний університет (м. Вінниця),

Лаврентьєва Л. В., аспірант, Донецький національний університет (м. Вінниця)

Анісімова О. М. Лаврентьєва Л.В. Сучасні тенденції економічної безпеки підприємства в Україні.

В статті досліджується економічна безпека як важлива категорія для теоретичної концепції національної безпеки. Визначено поняття «економічної безпеки підприємства» з точки зору різних вчених та головна мета управління економічною безпекою. Вказано на зв'язок між економічною безпекою господарюючих суб'єктів та економічним розвитком держави на фоні сучасних глобалізаційних процесів розвитку міжнародних відносин. Представлено ряд проблем, які сьогодні перешкоджають зміцненню економічної безпеки підприємництва в Україні та її регіонах і на вирішення яких має бути спрямована послідовна й активна державна економічна політика у цій сфері. Виявлено недоліки в ефективності державного регулювання підприємництва в Україні. Запропоновано шляхи подальшого вдосконалення податкової політики в Україні в контексті забезпечення безпеки на підприємствах. Наведено низку пропозицій щодо підвищення фінансової безпеки підприємств в Україні. Тим самим, представлено, що зміни мають впроваджуватися не лише на рівні підприємств, але й з боку держави. Наголошено на найбільш важливих факторах, що впливають на економічну безпеку підприємства.

Anisimova O., Lavrentieva L. V. Modern trends in economic security of enterprise in Ukraine.

The article explored important theories of national safety question determinations of the category economic safety. Define the concept of "economic security" from the point of view of different scientists, and the main purpose of management of economic security. Listed on the link between economic security of business entities and economic development of the state on the background of modern globalization processes of international relations. Presents a number

of problems, which are now an impediment to the promotion of economic security of enterprises in Ukraine and its regions and the solution of which must be focused, consistent, and active government economic policy in this area. Detected shortcomings in the efficiency of state regulation of entrepreneurship in Ukraine. Ways of further improvement of tax policy in Ukraine in the context of ensuring security in enterprises. Given a number of proposals to improve the financial security of enterprises in Ukraine. Thus, it appears that the changes should be implemented not only at the enterprise level, but also on the part of the state. Focus on the most important factors affecting the economic security of the enterprise.

Анисимова О. Н., Лаврентьева Л.В. Современные тенденции экономической безопасности предприятия в Украине.

В статье исследуется экономическая безопасность как важная категория для теоретической концепции национальной безопасности. Определено понятие «экономической безопасности предприятия» с точки зрения различных ученых и главная цель управления экономической безопасностью. Указано на связь между экономической безопасностью хозяйствующих субъектов и экономическим развитием государства на фоне современных глобализационных процессов развития международных отношений. Представлен ряд проблем, которые сегодня препятствуют укреплению экономической безопасности предпринимательства в Украине и ее регионах, и на решение которых должна быть направлена последовательная и активная государственная экономическая политика в этой сфере. Обнаружены недостатки в эффективности государственного регулирования предпринимательства в Украине. Предложены пути дальнейшего совершенствования налоговой политики в Украине в контексте обеспечения безопасности на предприятиях. Приведен ряд предложений по повышению финансовой безопасности предприятий в Украине. Тем самым, представлено, что изменения должны внедряться не только на уровне предприятий, но и со стороны государства. Сделан акцент на наиболее важных факторах, влияющих на экономическую безопасность предприятия.

Постановка проблеми. Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відношень на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Цей показник є однією з найважливіших умов нормального функціонування і розвитку сфери підприємництва в економіці будь-якої країни. Це пов'язано, насамперед, з конкуренцією на ринку, як на внутрішньому, так і на зовнішньому. До того ж, економічна безпека – це одна з базових складових національної безпеки. Саме тому обумовлюється актуальність теми. Бо більш ретельне та поглиблене вивчення системи забезпечення економічної безпеки підприємства забезпечить своєчасне запобігання загрозам, внутрішнім і зовнішнім. Питання економічної безпеки стають дедалі актуальнішими і в аспекті національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язанні з забезпеченням економічної безпеки розглядаються і досліджуються останнім часом доволі часто і ретельно. Слід виділити роботи таких авторів: Афанасьєв М.В., Березін О.В., Іванілов О. С., Мойсеєнко І.П., Варналій З.С., Кравчук Н.Я., Новицький Г. В., Пашнюк Л., Берлач А. І.. Проте, з метою покращення і активізації всіх інструментів забезпечення економічної безпеки підприємств, це питання потребує постійного дослідження.

Мета статті – виявлення основних напрямків економічної безпеки підприємств в Україні.

Викладення основного матеріалу. Економічна безпека фірми (підприємства, організації) – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [1, С.242]

Також економічна безпека – це такий стан потенціалу підприємства, за якого гарантуються найбільш ефективно його використання, стабільне функціонування господарської системи, її подальший розвиток [2, С.296].

Сутність економічної безпеки полягає в забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють індивідуальні та суспільні потреби. Раніше усі питання, пов'язані із забезпеченням безпеки покладалися на державні органи. Останнім часом спостерігається відтворення системи безпеки, в якій провідна роль відводиться державі [7].

Головна мета управління економічною безпекою — забезпечення найефективнішого функціонування, найпродуктивнішої роботи операційної системи та економічного використання ресурсів, забезпечення певного рівня трудового життя персоналу та якості господарських процесів підприємства, а також постійного стимулювати нарощування наявного потенціалу та його стабільного розвитку.

Активізація підприємницької діяльності населення та становлення потужного підприємницького сектору стає важливим і невід'ємним завданням гарантування економічної безпеки держави на сучасному глобалізаційному етапі розвитку міжнародних відносин. Економічний розвиток держави буде прогресивним і стабільним лише за умови ефективного функціонування окремих суб'єктів господарювання, що утворюють сукупність економічної системи держави [4, с. 65]. Саме економічна безпека підприємництва є системотворчим елементом соціально-економічного базису національної економіки, але для цього необхідним є належне інституціональне середовище, сприятливе як для започаткування бізнесу, так і його адаптації до зовнішнього середовища, зокрема за умов посилення конкуренції, зміцнення конкурентних позицій.

До основних проблем, які сьогодні перешкоджають зміцненню економічної безпеки підприємництва в Україні та її регіонах і на вирішення яких має бути спрямована послідовна й активна державна економічна політика у цій сфері, належать:

- наявність прямих та опосередкованих злочинних, кримінальних посягань, так званого «рейдерства», а також дискримінаційних дій (як безпосередніх, так і через адміністративні органи державної влади) щодо підприємців з боку політико-фінансових, інсайдерських груп;

- слабкість правової та недосконалість судової систем;

- системність корупції, в тому числі в органах влади, і відсутність державних інститутів захисту права власності; низький рівень конкурентоспроможності підприємств і невисокі показники економічної ефективності їх функціонування, зокрема у галузях реального сектора економіки.

Системно-функціональний аналіз ефективності державного регулювання підприємництва в Україні, у тому числі політики забезпечення економічної безпеки підприємництва надає такі результати (корисні, зокрема, для удосконалення системи державного регулювання підприємництва):

- в Україні не викорінено практику прямого втручання представників адміністративних органів влади у діяльність підприємців;

- механізм державних закупівель як інструмент збільшення ринку збуту продукції (послуг) вітчизняних підприємств функціонує із значними недоліками. Зокрема, складність і непрозорість його процедур, інколи суб'єктивне їх ускладнення з боку державних службовців, наявність неформальних стосунків між ними та підприємницькими структурами призводить до певної їх монополізації та створення штучних часто непереборних бар'єрів на шляху доступу малих і середніх підприємств до державних закупівель, участь в яких є звичною практикою сприяння розвитку підприємництва у більшості економічно розвинених країн світу;

– найбільш значними перешкодами на шляху розвитку підприємництва в Україні є корупція в органах державної влади і місцевого самоврядування та надмірне податкове навантаження;

– державна регуляторна політика у більшості регіонів і на субрегіональному рівні є недостатньо ефективною через її не повною мірою відповідність таким принципам, як прозорість, підзвітність, громадська активність, саморегульованість системи;

– законодавча база (нормативно-правове регулювання підприємництва) України не є достатньою правовою основою як для розвитку підприємництва, так і зміцнення його економічної безпеки;

– фінансові ресурси, які виділяються на реалізацію заходів, передбачених програмами підтримки підприємництва в Україні, є вкрай мізерними. Не створено систему реалізації розрізних проектів за кошти міжнародної технічної допомоги;

– діяльність органів державного управління усіх рівнів, особливо регіонального та місцевого щодо забезпечення економічної безпеки підприємництва є неналежною. Про це свідчать статистичні дані про кількість правопорушень, в тому числі вчинених щодо суб'єктів підприємницької діяльності, та низький рівень розкриття цих злочинів;

– органами державного управління, зокрема, на регіональному та субрегіональному рівнях ієрархії управління економікою не повною мірою використовуються засоби соціально-психологічного та інформаційно-роз'яснювального характеру, у тому числі щодо негативної соціально-економічної ролі функціонування підприємств у тіньовому чи необлікованому секторах ринку, приховування частини виручки чи заробітної плати, вступу у неформальні чи корупційні стосунки з органами влади та державного управління, здійснення інноваційної діяльності, розвитку ресурсо- та енергоощадних технологій;

– інституційна інфраструктура забезпечення економічної безпеки підприємництва в Україні є несформованою та недостатньою.;

– потребує суттєвого вдосконалення у контексті поступового нівелювання суттєвих вад існуючого в Україні економіко-правового середовища підприємництва вітчизняна податкова система (йдеться передусім про стимулювання звуження тіньового сектора ринку, легалізацію капіталів, розвиток інноваційної та інвестиційної активності підприємств та ін.).

Принципами подальшого вдосконалення податкової політики в Україні мають стати: детінізація бізнес-середовища та легалізація підприємницької діяльності, всіх напрямів і складових діяльності підприємств на засадах «регенерації» тіньової компоненти соціально-економічної системи, її елементів і структури у сектор легального господарювання [11, С.220]; запровадження податку на нерухомість; створення сукупності податкових стимулів до нагромадження і інвестування коштів юридичними і фізичними особами, структурних зрушень, розвитку науково-дослідних робіт, інноваційної діяльності, її інфраструктури, підготовки і перекваліфікації персоналу вітчизняних підприємств.

Україна має скористатись також досвідом більшості розвинених держав та усунути відповідно недолік власної державної політики, а саме – делегувати повноваження розвитку підприємництва на місцевий рівень. Це доцільно у зв'язку з тим, що місцеві органи самоврядування об'єктивно мають більше можливостей проводити ефективну політику підтримки та розвитку підприємництва, оскільки глибше усвідомлюють проблеми та специфіку розвитку бізнесу у регіоні. У зв'язку із цим, має бути здійснене раціональне розмежування функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади із наданням відповідних повноважень місцевому самоврядуванню при збереженні за центральними державними органами регулятивних функцій.

Необхідно терміново приступати до реалізації таких заходів, що дозволили би не лише мінімізувати негативні соціально-економічні наслідки глобалізаційних процесів, але

й значно укріпити конкурентні позиції вітчизняних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. З метою зміцнення конкурентоздатності вітчизняних підприємств та посилення їх фінансової безпеки, державі доцільно також здійснювати ефективну політику субсидування, основними напрямками якої мають бути: державна підтримка інвестиційної діяльності, допомога у науково-дослідній, маркетинговій діяльності, підвищення якості управління, сприяння підвищенню рівня кваліфікації працівників промислових підприємств. Таким чином, основними шляхами підвищення фінансової безпеки підприємств в Україні мають бути наступні (рис. 1).

Рисунок 1 - Шляхи підвищення економічної безпеки підприємств

Як свідчать дані рисунку, механізм забезпечення економічної безпеки на підприємствах України потребує значних змін і перетворень як з боку держави, так і в структурі самих підприємств.

Найбільш важливими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є: ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед економічна безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже базується на їх фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів надає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам.

Висновки. Розглянуті і обґрунтовані найбільш вагомні проблеми, що виникають у підприємств в процесі забезпечення економічної безпеки. Незважаючи на велику кількість загроз в країні, що суттєво можуть впливати на фінансову безпеку підприємств, Україна має потенціал до подолання більшості з них. Запропоновані шляхи підвищення економічної безпеки підприємств будуть сприяти підвищенню рівня своєї фінансової безпеки, тим самим забезпечуючи більш ефективну та стабільну фінансово-господарську діяльність та досягнення високого рівня захисту фінансових інтересів власників підприємства.

Важливим напрямом забезпечення фінансової безпеки України має стати досягнення політичної стабільності в країні. Як відомо, політика і економіка тісно пов'язані, але в Україні останніми роками політичний чинник домінує над економічним, що негативно позначається на діях як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Поки в Україні не буде забезпечено політичну стабільність важко очікувати стабільного економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. А в цьому якраз і набувають реалізації заходи держави, спрямовані на забезпечення належної фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За редакцією проф. М.В. Афанасьєва. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 410 с. 1
2. Березін О.В. Економіка підприємства: навч. посіб. / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с 2
3. Берлач А. І. Безпека бізнесу : навчальний посібник / А. І. Берлач. — К. : Університет «Україна», 2007. — 280с.
4. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення [монографія]/ З.С.Варналій. – К., 2011 .
5. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
6. Дикань В.Л. Економічна безпека підприємства [Текст]: навч. посібник. / В.Л.Дикань, І.В. Воловельська, О.В. Маковоз. – Харків: УкрДАЗТ, 2011.-266 с.
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства [Текст] : підручник / О. С. Іванілов. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.
8. Кравчук Н.Я.Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник/ Н.Я. Кравчук, О.Я. Колісник, О.Ю. Мелих, . – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.
9. Кузенко Т.Б. Фінансова безпека підприємств / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. — Харків : ХНЕУ, 2010. — 300 с.
10. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник/ І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. –Львів, 2011.– 380 с.
11. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : моногр. / Г.В. Новицький. – К. : Інтертехнологія, 2008. – 496 с.
12. Пашнюк Л. Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх нейтралізації [Текст] / Л. Пашнюк // Вісник Київського національного університету ім.. Т. Шевченка. Сер.Економіка. – 2013. - №20 (151). – С. 93 – 96.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, підприємство, національна безпека, державна економічна політика, вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки.

Ключевые слова: безопасность, экономическая безопасность, предприятие, национальная безопасность, государственная экономическая политика, усовершенствование механизма обеспечения экономической безопасности.

Keywords: security, economic security, enterprise, national security, state's economic policy, improvement in the mechanism of economic security.